

Veilig omdat het moet

Wet- en regelgeving rondom sociale veiligheid in het onderwijs

In de media verschijnen berichten over geweldsincidenten op scholen, bedreiging van homoseksuele personeelsleden, pesterijen, seksuele intimidatie en discriminatie van leerlingen en personeel. De landelijke klachtencommissies behandelen jaarlijks tientallen klachten over tekortschietend schoolveiligheidsbeleid. De roep om samenhangend beleid op het gebied van sociale veiligheid wordt steeds sterker. Omdat het soms onduidelijk is welke wettelijke verplichtingen de school op het terrein van sociale veiligheid heeft, geeft Centrum School en Veiligheid (CSV) in dit informatieblad een overzicht.

Is de school verplicht een sociaal veiligheidsbeleid te voeren?

Ja

Sinds 1994 verplicht de Arbeidsomstandighedenwet (Arbowet) scholen om hun personeel én leerlingen te beschermen tegen seksuele intimidatie en agressie:

Arbowet

Artikel 1 lid 3

In het kader van de zorg voor een zo groot mogelijke veiligheid, een zo goed mogelijke bescherming van de gezondheid en het bevorderen van het welzijn bij of in verband met de arbeid, zorgt de werkgever er voor:

- dat de werknemer zoveel mogelijk wordt beschermd tegen seksuele intimidatie en de nadelige gevolgen daarvan;
- dat de werknemer zoveel mogelijk wordt beschermd tegen agressie en geweld en de nadelige gevolgen daarvan.

In de gewijzigde Arbeidsomstandighedenwet die op 1 januari 2007 in werking is getreden, worden seksuele intimidatie en geweld geschaard onder de algemene definitie van psychosociale arbeidsbelasting. Onder psychosociale arbeidsbelasting worden factoren verstaan die stress veroorzaken. Het gaat dan om seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en werkdruk.

Gewijzigde Arbeidsomstandighedenwet 2007

Artikel 3 lid 1e

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder: psychosociale arbeidsbelasting: de factoren direct of indirect onderscheid met inbegrip van seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en werkdruk, in de arbeidssituatie die stress teweeg brengen.

Artikel 3 lid 2

De werkgever voert, binnen het algemeen arbeidsomstandighedenbeleid, een beleid gericht op voorkoming en indien dat niet mogelijk is beperking van psychosociale arbeidsbelasting.

De Arbowet is een 'raamwet'. Scholen moeten dit raamwerk zelf invullen met concrete maatregelen. Een van deze maatregelen is het opstellen van een klachtenregeling en het instellen van een klachtencommissie. Ook hiervoor geldt een wettelijke verplichting:

Wijziging van een aantal onderwijswetten in verband met de invoering van het schoolplan, de schoolgids en het klachtrecht/kwaliteitswet (1998)

Artikel 11 b - Klachtenregeling

1. Ouders dan wel verzorgers en personeelsleden kunnen bij de klachtencommissie bedoeld in het tweede lid onderdeel a, een klacht indienen over gedragingen en beslissingen van het bevoegd gezag of personeel dan wel het nalaten van gedragingen en het niet nemen van beslissingen door het bevoegd gezag of personeel.
2. Het bevoegd gezag treft een regeling voor de behandeling van klachten. Deze regeling vermeldt in ieder geval:
 - a. de instelling van een klachtencommissie die klachten behandelt;
 - b. de wijze waarop de klachtencommissie haar werkzaamheden verricht;
 - c. de termijn waarbinnen de klager een klacht kan indienen en;
 - d. de termijn waarbinnen mededeling plaatsvindt van het oordeel, bedoeld in het zesde lid, en hoe bij noodzakelijke afwijking van deze termijn wordt gehandeld.
3. Deze regeling strekt ter vervanging van klachtenregelingen op grond van andere voorschriften dan dit artikel en strekt niet ter vervanging van een andere voorziening die op grond van een wettelijke regeling, niet zijnde een klachtenregeling, voor klager openstaat of heeft opengestaan.
4. Deze regeling:
 - a. voorziet erin dat klachten worden behandeld door een klachtencommissie die bestaat uit tenminste drie leden, waaronder een voorzitter die geen deel uitmaakt van het bevoegd gezag en niet werkzaam is bij of voor het bevoegd gezag en;
 - b. waarborgt dat aan de behandeling van een klacht niet wordt deelgenomen door een persoon op wiens gedragingen de klacht rechtstreeks betrekking heeft.
5. De klager en degene over wie is geklaagd, krijgen de gelegenheid:
 - a. hun zienswijze mondeling of schriftelijk toe te lichten en zich bij de behandeling van de klacht te laten bijstaan.
6. De klachtencommissie vormt zich een oordeel over de gegrondheid van de klacht en deelt dit oordeel, al dan niet vergezeld van aanbevelingen, schriftelijk mede aan de klager, degene over wie is geklaagd en het bevoegd gezag.
7. Het bevoegd gezag deelt de klager, degene over wie geklaagd is en de klachtencommissie binnen vier weken na ontvangst van het oordeel mede of hij het oordeel over de gegrondheid van de klacht deelt en of hij naar aanleiding van dat oordeel maatregelen zal nemen en zo ja welke.

Is de school verplicht om maatregelen te nemen tegen seksuele intimidatie en seksueel misbruik?

Ja

De verplichting tot Bescherming van leerlingen en personeel tegen seksuele intimidatie in de onderwijssituatie, wordt al sinds 1994 expliciet genoemd in de Arbowet.

Daarnaast hebben scholen de specifieke verplichting om mogelijke zedendelinquenten uit hun personeelsbestand te weten:

Wet bestrijding van seksueel geweld en seksuele intimidatie in het onderwijs/Meld- en aangifteplicht (1999)

Artikel 4: Verplichting tot overleg en aangifte inzake zedenmisdrijven

3. Indien een personeelslid op enigerlei wijze bekend is geworden dat een ten behoeve van de school met taken belast persoon zich mogelijk schuldig maakt of heeft gemaakt aan een misdrijf bedoeld in het eerste lid jegens een minderjarige leerling van de school, stelt het personeelslid het bevoegd gezag daarvan onverwijld in kennis.

De Meldplicht verplicht tot het zorgvuldig omgaan met vermeende strafbare feiten gepleegd binnen de schoolsituatie. Deze Meldplicht geldt voor personeelsleden, bij een vermoeden van een zedenmisdrijf tussen een medewerker van de onderwijsinstelling en een minderjarige leerling. De melding van een vermoeden van een zedenmisdrijf, wordt gedaan aan het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag gaat vervolgens - na overleg met de vertrouwensinspectie - over tot een aangifte.

Meer informatie

Op de website van PPSI vindt u meer informatie over wet- en regelgeving in het onderwijs op het gebied van seksuele intimidatie, zie hiervoor www.ppsi.nl.

Is de school verplicht om maatregelen te nemen tegen agressie en geweld?

Ja

De verplichting tot Bescherming van leerlingen en personeel tegen agressie en geweld in de onderwijssituatie, wordt al sinds 1994 expliciet genoemd in de Arbowet.

Is de school verplicht om maatregelen te nemen tegen pesten?

Ja

Pesten kan gezien worden als een verschijningsvorm van fysiek en psychisch geweld. De Arbowet verplicht al sinds 1994 tot het bescherming van leerlingen en personeel tegen alle vormen van geweld. In de Arbowet van 2007 wordt pesten zelfs expliciet genoemd als voorbeeld van psychosociale arbeidsbelasting.

Specifieke informatie vindt u op www.pestweb.nl

Is de school verplicht om discriminatie te bestrijden?

Ja

Algemene wetgeving is ook kaderstellend voor het onderwijs. Scholen gehouden aan artikel 1 van de *Grondwet* en aan de *Algemene wet gelijke behandeling*, zoals deze luidt na de datum op grond van de EG-implementatiewet Awgb aangebrachte wijzigingen (Staatsblad 2004, 119). Inwerkingtreding op 1 april 2004:

Artikel 1

Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.

Artikel 6

Ieder heeft het recht zijn godsdienst of levensovertuiging individueel of in gemeenschap met anderen vrij te belijden behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.

En ook de Algemene wet gelijke behandeling verplicht scholen om discriminatie tegen te gaan:

Hoofdstuk 1 van de Awgb

Gelijke behandeling van personen ongeacht hun godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, hetero- of homoseksuele gerichtheid, of burgerlijke staat.

Algemene bepalingen

Artikel 1

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

- a. onderscheid: direct en indirect onderscheid, alsmede de opdracht daartoe;
- b. direct onderscheid: onderscheid tussen personen op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, hetero- of homoseksuele gerichtheid, of burgerlijke staat;
- c. indirect onderscheid: onderscheid op grond van andere hoedanigheden of gedragingen dan die bedoeld in onderdeel b, dat direct onderscheid tot gevolg heeft.

Artikel 1a

1. Het in deze wet neergelegde verbod van onderscheid houdt mede in een verbod op intimidatie.
2. Onder intimidatie als bedoeld in het eerste lid wordt verstaan: gedrag dat met de hoedanigheden of gedragingen, bedoeld in artikel 1, onderdeel b, verband houdt en dat tot doel of gevolg heeft dat de waardigheid van de persoon wordt aangetast en dat een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd.

3. Op het in deze wet neergelegde verbod van intimidatie zijn niet van toepassing de artikelen 2, 5, tweede tot en met zesde lid, 6a, tweede lid en 7, tweede en derde lid.

Kijk op www.wetten.nl voor meer informatie.

Is de school verplicht om een specifiek veiligheidsbeleid ter bescherming van homoseksuele leerlingen en personeelsleden?

Nee

Er bestaat (nog) geen wettelijk kader dat scholen verplicht om specifiek beleid te voeren om de school veilig(er) te maken voor homoseksuele, lesbische, transgender en biseksuele leerlingen en onderwijs(ondersteunend)personeel. (=hltb-veiligheidsbeleid). De bescherming hltb-leerlingen en personeelsleden vloeit wel voort uit de algemene bepalingen van de Arbo-wet en uit bovenstaande Algemene wetgeving.

Meer informatie

Meer informatie over de wet- en regelgeving met betrekking tot homoseksualiteit in het onderwijs vindt u op de website van gay and school in het informatieblad [Wet en regelgeving homoseksualiteit in het onderwijs](#).

Zijn scholen verplicht verantwoording af te leggen over hun veiligheidbeleid?

Ja

Per 1 januari 2006 zijn scholen verplicht om een veiligheidsplan op te stellen voor zowel fysieke als sociale veiligheid.

Kijk op de website van CSV voor [voorbeelden](#) van schoolveiligheidsplannen.

De komst van de *Wet op de Kwaliteitszorg (1998)* verplichtte scholen voor basis- en voortgezet onderwijs om verantwoording af te leggen over hun onderwijsbeleid in de schoolgids en het schoolplan, dus ook over hun veiligheidsbeleid.

Bij een inspectiebezoek zal de inspecteur zeker naar het schoolveiligheidsbeleid vragen.

Is het mogelijk om tekortschietend veiligheidsbeleid extern aan de kaak te stellen?

Ja

Bij de *Onderwijsinspectie* zijn vertrouwensinspecteurs werkzaam voor: onderwijsdeelnemers/het onderwijspersoneel die/dat het slachtoffer zijn/is van seksueel misbruik, seksuele intimidatie, fysiek geweld, psychisch geweld, discriminatie of radicalisering, gepleegd door een ten behoeve van de instelling met taken belast persoon of een onderwijsdeelnemer van de instelling. De vertrouwensinspecteurs zijn te bereiken tijdens kantooruren via het centrale meldpunt op telefoonnummer: 0900 - 111 3 111 (lokaal tarief) of e-mail: minfo@owinsp.nl.

Wijziging Wet op het onderwijstoezicht (2002)

Artikel 6 Vertrouwensinspecteurs

1. Bij de inspectie zijn vertrouwensinspecteurs werkzaam voor:
 - a. onderwijsdeelnemers die het slachtoffer zijn van seksueel misbruik of seksuele intimidatie dan wel fysiek geweld of psychisch geweld, gepleegd door een ten behoeve van de instelling met taken belast persoon of een onderwijsdeelnemer van de instelling.
 - b. ten behoeve van een instelling met taken belaste personen die het slachtoffer zijn van seksueel misbruik of seksuele intimidatie dan wel fysiek geweld of psychisch geweld, gepleegd door een ten behoeve van de instelling met taken belast persoon of een onderwijsdeelnemer van de instelling.
- a. onderwijsdeelnemers, ten behoeve van een instelling met taken belaste personen, besturen,

ouders, op instellingen ingestelde klachtencommissies en op instellingen aangestelde vertrouwenspersonen, die geconfronteerd worden met een geval van seksueel misbruik of seksuele intimidatie dan wel van fysiek geweld of psychisch geweld als bedoeld onder a en b.

2. Naast de taken voortvloeiend uit artikel 3, heeft de vertrouwensinspecteur ten behoeve van de in het eerste lid genoemde personen en organen de volgende taken:
 - a. het fungeren als aanspreekpunt
 - b. het adviseren over eventueel te nemen stappen
 - c. het bijstaan bij het nemen van stappen gericht op het zoeken naar een oplossing en
 - d. desgevraagd begeleiden bij het indienen van een klacht of het doen van aangifte
3. De vertrouwensinspecteur is, voorzover het misdrijven betreft als bedoeld in artikel XIV van het Wetboek van Strafrecht jegens een onderwijsdeelnemer of ten behoeve van een instelling met taken belast persoon vrijgesteld van de verplichting tot het doen van aangifte als bedoeld in de artikelen 160 eerste lid, en 182 eerste lid van het wetboek van Strafvordering.
4. De vertrouwensinspecteur is voorzover het betreft een geval van seksueel misbruik of seksuele intimidatie als bedoeld in het eerste lid onder a of b, verplicht tot geheimhouding van hetgeen hem in de uitoefening van zijn functie is toevertrouwd door een onderwijsdeelnemer of een ten behoeve van de instelling met taken belast persoon.

Met de *Kwaliteitswet* (zie hierboven) is het *Klachtrecht* voor ouders, leerlingen en onderwijspersoneel geïntroduceerd. Scholen moeten voor een objectieve behandeling een klachtencommissie instellen onder leiding van een onafhankelijk voorzitter. Met het klachtrecht in de hand kunnen zij klagen over gedrag, maatregelen en nalatigheid binnen de schoolorganisatie.

Onder 'gedrag' vallen pesterijen, discriminatie, racisme, agressie, geweld, seksuele intimidatie. Onder 'nalatigheid' valt het in gebreke blijven van de school om aandacht te besteden aan sociale veiligheid.

Naast de gangbare wegen voor de afhandeling van een klacht, kunnen klagers die het slachtoffer zijn van discriminatie, racisme en seksuele intimidatie en homoseksuele intimidatie als gevolg van de nieuwe *Wet gelijke behandeling mannen en vrouwen* hun klacht ook voorleggen aan de *Commissie Gelijke Behandeling* (CGB).

Daarnaast bestaat de mogelijkheid om de Arbeidsinspectie om een onderzoek in te stellen naar het in gebreke blijven ten aanzien van een schoolveiligheidsbeleid.

Voor meer informatie kunt u terecht op de website: www.arbeidsinspectie.nl.